ՔՍԱՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—1546—ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ—20—ՅՈՒՆԻՍ—Ն. Տ.—2—ՅՈՒԼԻՍ—1874

ՊԱՅՄԱՆՔ
Տարեկան գին Կ. Պօլսոյ համր 8 Մէճ.
» Գաւառաց » 10 Մէճ.
Վեցամսեայ Կ. Պօլսոյ » 4 Մէճ.
» Գաւառաց » 5 Մէճ.
Իւրաքանչիւր թերթի գին 60 փրդ.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրուշ, աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ:

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ
Դուրս գացած լրագրաց ծան, ու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պէտք ուղղուի, Կ. Պօլիս, Չինիլի խան, Մասիսի գրասենեակը։
Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 20 ՅՈՒՆԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Եւրոպական լրագիրները Պ. Բօշֆորի Անգղիա հասած ժամանակ ժողովրդեան կողմէն տեսած հակակրական ընդունելութեանց նկարագիրը կը բերեն, յորմէ կըտեսնուի որ Անգղիական ազատասէր ազգն ո՛րչափ նողկանք զգացած է փարիզի հասարակութիւններուն գործած բարբարոսական անգթութիւններէն ու աւերումներէն, որք իննևտասներորդ դարուս քաղաքակրթութեան նախատինք են։

Ահաւասիկ Իրլանտայի Տուպլին մայրաքաղաքէն յունիս 17 թուով դաղղիական Ֆիկարօ լրագրին գրըւած տեղեկութիւն մը։

«Երէկ իրիկուն ժամ ութին Հանրի Բօշֆօր և Օլիվիէ Բէն՝ Քուինսթաուն հասան շոգենաւով։ Ժողովուրդըն ասոնց գալը լսելով, նաւամատոյցը լեցած էր թշնամական սպառնալիքներով։ Բարեբաղդաբար շոգենաւն ուշ հասաւ. վասն զի եթէ երկու ժամ առաջ հասած ըլլար, տարակոյս չկար որ ժողովուրդը գէշութիւն մը կընէր։ Բայց գիշերը վրայ գալուն պատճառաւ բազմութեան մեծ մասը ցրուեցան, և միայն խիստ գրգռեալներն սպասեցին։ Երբոր Բօշֆօր և ընկերը շոգենաւէն ցամաք ելան, սաստիկ ժողովուրդն սկըսաւ «կորսուի՛ արքեպիսկոպոսին սպաննողը» գոչել. ուրիշներ ալ, որոց մէջ բազմաթիւ Գաղղիացիք կային, «կորսուի՛ Բօշֆօր» կը գոչէին։ Ոստիկանութիւնը մեծ դժուարութիւն կը կրէր զայրացեալ բազմութիւնը զսպելու, որոց մէջէն մին՝ Բօշֆորի քով երթալով կռուփը քթին ներքև դրաւ, մինչդեռ ամեն կողմէ գաւազաններ բարձրացած էին երկու ճանապարհորդաց գլխուն վրայ։ Բօշֆօր սարսափելի դժգունութիւն մ'ունէր։ Վերջապէս Քուինս—Օթէլ բռնած օթևանը կըհասնին։ Բազմութիւնն ալ հետզհետէ հոն հասնելով, օթևանին շուրջը կը խռնին։ Բօշֆօր տեսնելով որ հոն կենալ անհընարին էր, թևը կնոջ մը տալով դուրս ելաւ օթևանէն, և այն կնոջ պաշտպանութեամբ քալելով երկաթուղւոյն կայարանը հասաւ, 1500էն աւելի մարդոց բազմութիւն մ'ալ ետևէն, որք անդադար սպառնալիք ու թշնամանք կընէին։ Վերջապէս շոգեկառքը մտնելով Քօրք գնաց։ Իր կարասիները Իմբէրիալ Օթէլ անուն օթևանը ղրկելով, երբոր ինք ալ հոն երթալու և հանգչելու կը պատրաստուէր, լսելով որ Քօրքի մէջ ալ թշնամական ցոյցեր կը պատրաստուին իրեն դէմ, նորէն շոգեկառքը նստաւ Տուպլին գնաց կէս գիշերէն երկու ժամ ետքը, և հոն ալ չկենալով՝ անմիջապէս շոգենաւ նըստաւ Լոնտրա գնաց։»

Լոնտրայի մէջ գտած ընդունելութեան վրայ ալ հետևեալը կը գրեն Պէլճիգայ Էնտէբանտանս լրագրին։

«Բօշֆօր, որ երէկ իրիկուն կըսպասուէր, այս առաւօտ (յունիս 18) Լոնտրա հասաւ Իրլանտայի երկաթուղիով։ Մեր հայրենակցաց թշնամական ցոյցերէն ազատ մնալու համար Բօշէնթէր իջաւ։ Թէ որ քաղաքին մէջ պտըտի, գրավաճառաց խանութներուն առջև երգիծաբան լրագիր մը պիտի տեսնէ, որոյ պատկերը Քալքրաֆթ դահիճը կը ներկայացնէ, որ ինն պոչով խարազանը մէջքը և խեղդիչ հանգոյցը ձեռքը՝ Բօշֆօրի կը մօտենայ։ Եթէ այս վերջին աւուրց և վաղուան լրագիրները կարդայ, պիտի տեսնէ որ անգղիական մամուլը դեռ մոռցած չէ «Մօ տ'Օրտր» լրագրին յօդուածները։ Բայց ամենէն աւելի մահացու նետ զարնողը Թայմզ պիտի ըլլայ, որ այս առաւօտ դառն և անագորոյն ճշմարտութիւններով լի էջ մը նուիրած է իրեն։ Ճշմարիտ կամ սուտ, Թայմզի դատաստանը ջախջախիչ է։ Բօշֆօր տաղանդէ և բնաւորութենէ զուրկ մարդ մը կը տեսնուի անոր մէջ, անխիղճ խռովարար մը, չարիք գործելու ձիրքերով օժտեալ։

«Բօշֆօր թէ և աշխարհի ամենէն մեծ տաղանդն ըլլայ, թէ և ամենէն հանճարեղ գրագէտն ըլլայ, չկընար Անգղիացւոց մարդն ըլլալ, որք ազատութիւնը կը սիրեն, բայց անիշխանականները կատեն։

«Կըսուի թէ Պ. Բօշֆօր Լոնտրա կենալու միտք չունի, այլ իր գաղափարակից հասարակականաց կողմէ իրեն տրուելիք կոչունքէն ետև Հոլանտայի Ռօթէրտամ քաղաքը պիտի երթայ, և կը կարծուի որ հոն պիտի նստի։ Բօշֆօրի համար պատրաստուած կոչունքին անգղիացի արմատականներէն քիչ մարդիկ ներկայ պիտի գտնուին։ Նոյնն եղաւ հասարակութեան տարեդարձին առթիւ ալ. բնաւ մէկ անգղիացի չուզեց ներկայ գտնուիլ։»

Հաւատաքննական խարուկահանդէսը՝ թէև կաթոլիկ Եւրոպայէն վերցած է, բայց Մէքսիկայի մէջ դեռ կը շարունակէ։

Այս մոլեռանդ երկրին Աքաբուլքօ քաղաքին մէջ անցեալները Պ. Ի. Լ. Սթիֆէնս անուն բողոքական քարոզիչ մը՝ տեղւոյն կաթոլիկ քահանային գրգռիչ մէկ քարոզին շնորհիւ չարաչար սպաննուելով յօշոտեցաւ։

Այս օրերս ալ Սինալօա նահանգին մէջ հաւատաքննական փայտակոյտ կանգնած է վհուկներն այրելու համար։

Ժաքօպօի քաղաքապետ Սէնօր Քասթիլլօ՝ պաշտօնական տեղեկագիր մը ղրկեց գաւառապետին ծանուցանելով թէ ապրիլ 4ին Ժօզէ Մարիա Պօնիլլա անուն անձ մ'իր Տիէկա անուն կնոջ հետ բռներ դատեր և կենդանւոյն այրեր է իբրև կախարդ, որովհետև Սիլվէսթր Զաքարիա անուն անձի մը վրայ վիճակ ձգեր են։

«Ասոնց յանցաւորութիւնը հաստատ էր, կըսէ տեղեկագիրը. վասն զի խարոյկին առջի օրը վերջնական փորձն ըլլալով, երբոր կախարդեալ Զաքարիային երեք ումպ օրհնած ջուր խմցուցին, վերմակի կտորներ և մազի ծրարներ փսխեց։

«Ժողովուրդն իրաւամբ զայրանալով կախարդներուն դէմ, խընդրեց որ կենդանւոյն այրեն, պատիժ մը, զոր ինքն ալ արդար գտնելով գործադրեց։»

Լուսամիտ քաղաքապետն իր տեղեկագիրը կը վերջացնէ յայտնելով թէ քաղաքայիններէն ոմանք ուրիշ մէկ քանի կախարդաց համար ալ իրեն դանդատ բրած ըլլալով, զանոնք ալ ձեռք անցունելու ետևէ է։

Մէքսիկօի պաշտօնական Տիարիօ օրագիրը վերոյիշեալ բարբարոսութեան ստուգութիւնը հաստատելէ ետև կ'աւելցնէ թէ քանի մ'օր ետքն ալ Քասթիլլօ քաղաքապետը՝ քանի մ'ընտանեաց խնդրանօք՝ պառաւ կին մ'այրեր է որդւոյն հետ՝ նոյնպէս կախարդութեան պատրուակաւ։

Ամերիկայի կառավարութիւնը Սինալօայի իշխանութիւններէն մանրամասն տեղեկագիր խնդրեց այս նողկալի խժդժութեանց վրայ, և պահանջեց որ նոյն բարբարոսութեամբ սպաննուած անձինքը պաշտպանելու միջոցներ ձեռք առնուին։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 29 յունիս.

Մաք—Մահօն մարաջախտն այս առաւօտ փարիզի պահապան զօրաց հանդէս ընելով գոհութիւն յայտնեց անոնց լաւ վիճակին և կարգապահութեան վրայ, և ըսաւ. «Բանակը պիտի օգնէ իմ պաշտօնիս՝ որ ազգային ժողովէն յանձնուեցաւ ինձ, այն է բարեկարգութիւնն ու խաղաղութիւնն անվրդով պահել եօթն տարի։ Մեք օրինաց իշխանութիւնն անվթար պիտի պահենք։

Սահմանադրական օրինաց յանձնաժողովը 6ի դէմ 19 ձայնով մերժեց Պ. Քազիմիր Բէրիէի առաջարկութիւնը, որով կը խնդրէր երկրորդական յանձնաժողով մը կազմել որ սահմանադրութեան ծրագիր մը շինէ և առաջինին ներկայացնէ։

Մատրիտ 28 յունիս.

Քօնչա մարաջախտը թէ և զարնուեցաւ մեռաւ, բայց բանակին վընաս մ'եղած չէ և իր դիրքերը կը պահէ։

Զապալա մարաջախտն այս առաւօտ հիւսիսային բանակը գնաց գըլխաւոր հրամանատարութիւնը ձեռք առնելու։

Պ. Սակասթա նախարարաց խորհրդոյ նախագահ անուանեցաւ։

Վիէննա 29 յունիս.

Ալպրէխթ արշիդուքսը քիչ օրէն Վարշաւիա պիտի երթայ յայցելութիւն Ռուսիոյ կայսեր, և հոն կատարուելիք զինուորական կրթութեանց փորձերուն ներկայ պիտի գտնուի։

Պէրլին 29 յունիս.

Կը հաւաստեն թէ կաթոլիկ եպիսկոպոսներն իրաւախոհական առաջարկութիւն մը ներկայացուցեր են կառավարութեան։

Ռուսիոյ դեսպանուհին դիպուածական պատահարով մը մեռաւ։

Վիէննա 30 յունիս.

Կայսերական պալատը մեծ կոչունք մ'եղաւ 'ի պատիւ Կոստանդին մեծ դուքսին։ Կայսրը Ռուսիոյ կայսեր կենաց համար բաժակ առաջարկելով ըսաւ. «Կը խմեմ 'ի կենդանութիւն իմ սիրելի բարեկամիս՝ կայսեր Ռուսիոյ, իւր քաջարի զօրաց և նաւատորմին։ Վսեմափառ ծովակա՛լ, ձեզ մեր մէջ տեսնելն երջանկութիւն մ'է։»

Կոստանդին մեծ դուքսն ալ պատասխանեց. «Ներեցէք ինձ, վեհափառ Տէր, շնորհակալ ըլլալ ձեր շնորհալի խօսքերուն համար, և յանուն կայսեր ներկայացուցած խնդակցութիւններս նորոգել»։

Փարիզ 30 յունիս։

Հանրապետականք վերջին զօրահանդէսին առթիւ Մաք—Մահօն մարաջախտին ըրած յայտարարութիւններէն գոհ են։

Պ. Մայնի բարեկամները կը ջանան զինքը համոզել որ ելևմտից նախարարութենէն չհրաժարի։

Պէրլին 30 յունիս.

Կառավարութիւնը եպիսկոպոսաց հետ իրաւախոհական բանակցութիւն մ'ընելու միտք ունի։

Լոնտրա 30 յունիս.

Օսմ.	փոխ.	46 1/4
փոխ	1865	—
»	1869	53 1/8
»	1871	62 1/2
»	1872	79 1/4
Անգղ.	փոխ.	92 9/16

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բ. Դռնէն հետևեալ պաշտօնական ազդն եկաւ մեզ.

Եվրոպը հակառակէն պաղըլարը

հէչ պիր ասըլ մէ էսասը օլմայըզի հալտէ չէօյլէ թէվճիհաթ օլունչ մէ եախոտ օլաճաքմըչ կիպի պիր թաղըմ արաճիֆ նէշր իթմէքտէ օլտուղլարի, մէ պու հալ խոէ էնվայի մուհազիրի մուճիպ օլտուղի ճիհէթլէ, պունտան պէօյլէ կազէթալարըն օ մադուլէ չայանի ռէրճ մէ նէշրտէն իճթինապ իթմէլէրի լազըմկէլէն օլուպ, օլ պապտէ թէճվիզի դուսուր իթմիշքէրի հալտէ չէտիտէն մուճազաթ ՚կէօրէճէքլէրի իլան օլունուր։

Ճէմազիլ էվվէլ 16
Հազիրան 18, 91

Կայսերական հրամանաւ՝

Հալէպի կուսակալ Բարձր. Շիրվանի—զատէ Մէհմէտ Րիւշտի փաշան Հիճազի կուսակալ անուանեցաւ.

Հիճազի կուսակալ վսեմ. Մէհմէտ փաշան Հալէպի կուսակալ անուանեցաւ.

Վիէննայի Օսմ. դեսպան վսեմ. Քապուլի փաշան Կ. Պոլսոյ քաղաքապետ անուանեցաւ փոխանակ Շէվքէթ պէյին՝ որ Պետական խորհրդոյ անդամ անուանեցաւ.

Վսեմ. Ղալիպ պէյ մաքսատանց վերատեսուչ անուանեցաւ.

Մէյֆէտտին էֆէնտին Արդարութեան բարձր ատենի դատաստանական հատուածին նախագահ անուանեցաւ փոխանակ Րիզա պէյին, որ Պետական խորհրդոյ անդամ անուանեցաւ։

Քորֆուէն երէկ հեռագրով լուր եկաւ թէ երեքշաբթի օրը քաղաքին պահապան զինուորներն առանց պատճառի շատ մը խաղաղ քաղաքացիներ ծեծեր են, որոց մէջ Օսմ. հպատակներ ալ կային, և քանի մը վաճառատանց դուները կոտրելով կողոպտեր են։

Այս անկարգութեան վրայ տեղական իշխանութիւնը պահապան զօրքը բերդին մէջ արգիլեր է։ Հետեւեալ օրը քանի մը զօրականք պիտոյք գնելու համար քաղաքն երևելով, ժողովուրդը՝ զինեալ՝ զանոնք պաշարեր է, և առանց անկէն դնելու 15ի չափ ոստիկանութեան զինուորաց յորդորանացը, զօրականներուն առանձին ըրած խանութներուն դուները կոտրել և զանոնք բռնաբարել ուզեր են։

Բերդին մէջ գտնուող պահապան զօրքերն իմանալով, կը զայրանան, և իրենց ընկերները վտանգէ ազատելու համար ժողովրդեան վրայ կրակ կընեն, որով քանի մը մարդիկ կը մեռնին, շատեր ալ կը վիրաւորին։

Քաղաքը սաստիկ յուզման մէջ է, և կը վախցուի որ խիստ աղետալի հետեւանքներ կունենայ։

Տեղական իշխանութիւնը խօսք տուեր է գոհացուցիչ հատուցում ընել վնաս կրող Օսմ. հպատակաց, միանգամայն չարեաց առաջքն առնելու միջոցներ կըտնօրինէ։

Կայսերական կառավարութիւնն այս լուրերն առնելուն պէս՝ պատերազմական նաւ մը ղրկեց Քորֆուի ջուրերն՝ 'ի պաշտպանութիւն Օսմ. հպատակաց։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ
ԷՍՀԱՄԸ ՕՍՄՕՆԻԷ

19 յունիս. չորեքշաբթի իրիկուն		51 6
20 յունիս. հինգշաբթի առաւօտ բացուեցաւ		56 32
կէս օր		50 29

Կ. Պոլիս 19 յունիս,

Սօսիէթէ ժէնէրալի բաժինք	Անգղ. լիր.	6 5
« փոխանակութեան	»	4 15
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	4.15
Քրէտի Ժէնէրալ	»	8.10
Քրէտի Օսթօ—Թիւրք		— —
Երկաթուղեաց հին	Ֆր.	106 50
« նոր		80 50
Փոխ. 1863	»	328
» 1865	» »	—
» 1869	» »	264
« 1872	» »	79 30
Թրամուէյ	Օսմ. լիր	5

ԱԶԳԱՅԻՆ

Գրական ծայրայեղութիւնը՝ մանաւանդ մէկ երկու տարիէ 'ի վեր՝ աններելի ապերասանութեան հասած է մեր ազգին մէջ, ծայրայեղութիւն մը, որ ամօթ, պատկառանք, համեստութիւն պատիւ և ամեն բարոյական զգացում ջնջել կ'սպառնայ։

Անցեալները վանայ Պօղոս վարդապետին վրայ տետրակ մը անտրւեցաւ մայրաքաղաքիս մէջ, լի,սպառնալի դայթակղութեամբ, որոց դէմ ամենայն զօրութեամբ բողոքեցինք այն ժամանակ, և պահանջեցինք ազգային վարչութենէն, որ եթէ կարող չէ այդ տեսակ հրատարակութիւններն արգելուլ, գո՛նէ քննութեան և դատաստանի ենթարկէ դայթակղութեանց ենթակայն և հրատարակիչները։ Եթէ ամբաստանութիւնները ճշմարիտ են, արդար են, պատժէ անարժան եկեղեցականը, և լուծել խաղաղ այն սրբազան կարգէն՝ զոր ամբարշտաբար կը պղծէ. իսկ եթէ սուտ են, զրպարտիչները կառավարութեան ձեռքը մատնելով խստիւ պատժել տայ, յօրինակ այլոց։

Մեր ձայնը ընկի չեղաւ այն ժամանակ։ Վարչութիւնը՝ որոյ պարաքն է, կարծենք, եկեղեցականաց դէմ հրատարակուած դայթակղական ամբաստանութիւնները քննել և արժանը տնօրինել, դժբաղդաբար կաբեւորութիւն չտուաւ այն հրատարակութեան, և հազիւ խումբ մը Հակապօղոսեան վանեցւոց բողոքէն բաւական՝ դատի հրաւիրեց Պօղոս վարդապետը։

Վարչութեան այս թոյլ ընթացքը նոր և աւելի գառն պտուղ մ'ալ բերաւ այս շաբթու։

Պօղոս վարդապետի կուսակիցներըն՝ իրենց սիրելի վարդապետին դէմ եղած դայթակղական հրատարակութեան վրէժը լուծելու համար, անոնք ալ հակապօղոսեանց սիրելի եկեղեցականին՝ Խրիմեան սրբազանի վրայ առաւել սոսկալի ամբաստանութեամբք լի տետրակ մը հրատարակեցին, որոյ մէջ վանեցի Պօղոս վարդապետը ոճնեյի սուրբ մ'է, իսկ Խրիմեան սրբազան՝ համեստ լսելեաց սոսկումպատճառող դարշելի անբարոյականութեամբք շաղախեալ ահաւելի հրէշ մը։

Հայաստանեայց արքեպիսկոպոսի մը վրայ, որ ասկէ առաջ Պատրիարքական բարձր պաշտօնով պատուեալ էր, այս սոսկճան նողկալի հրատարակութիւն մը՝ թէ՛ ազգին և թէ՛ եկեղեցւոյ ամենածանր նախատինք։

Կ'սպասենք տեսնել թէ վարչութիւնն այս անհանդուրժելի դայթակղութեան առջև ալ լուռ պիտի կենա՞յ։

Գոհութեամբ կը լսենք թէ Գատրգեղի Թաղական խնդիրը վերջապէս լուծման ճանբու մէջ դրուեր է։ Քաղաքական Ժողովն՝ ասկէց առաջ առժամանակեայ խորհրդական անուանեալ երեք անձանց վրայ, որք էին՝

Մեծ. Պետրոս էֆէնտի Ֆնտըգլեան
» Լութֆի » Լութֆեան
» Ցակոբ » Եօզղատեան,

Հետևեալ երեք անձինքն ալ աւելցուցեր է.

Մեծ. Կարապետ էֆէնտի Հազարեան
» Գրիգոր » Պէօրէկճեան
» Կարապետ » Գաբամաճեան.

Եւ այս վեց խորհրդականաց յանձներ է խորհրդարանին կնքեալ սնտուկներն ու բանալիները, որպէսզի եկեղեցւոյն, դպրոցին և Թաղին գործերը բոլորովին իրենց վրայ առնուն և ըստ օրինի կարգադրեն, մինչև որ սահմանադրապէս նոր Թաղական խորհուրդ մ'ընտրուի։

ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ՀԱՅՈՑ

Փոքր 'ի շատէ հասկացող Հայերու համար ակն յայտնի բան մի է թէ՝ Թուրքիոյ Հայ պարբերական հրատարակութիւնը, այսինքն լրագիրք, փոքր բացառութեամբ, անշահ և նոյն իսկ վնասակար վիճակի մէջ ինկած է այլ և այլ պատճառներով, զորս աստ յիշել պատշաճ չէ։ Փոքր 'ի շատէ հասկացող Հայերու համար ակներև է նաև թէ Ռուսիոյ Հայ պարբերական հրատարակութեան այդ մասին արած տրտունջները, բողոքներն ու խորհրդատուութիւնք ո՛րչափ իրաւացի են, և թէ՝ նիւթերու ընտրութեան և պարունակութեան մասին ո՛րչափ գերազանց են Ռուսիոյ Հայ լրագիրք քան զԹուրքիոյ Հայ լրագիրները. վասն զի ընդհանրապէս Թուրքիոյ Հայերուս համար լրագիրներու մէջէ յաւէտ անպակաս մնացած, բայց ընդմիշտ օգտաւէտ և պիտանի տեղեկութիւնք, առաջնորդող խորհրդածութիւնք, ես միայն Ռուսիոյ Հայ լրագիրներու մէջ կը կարդամ. վասն զի Կ. Պոլսոյ լրագիրք ոչինչ չեն պարունակեր մեր ազգի այժմեան վիճակին յարմար առաջնորդող կրթիչ բանասիրական տնտեսական յօդուածներ և գիտելիք. (չէ թէ այս ի այն գիրքէ թարգմանութիւնք, այլ միշտ ժողովրդեան վիճակին և պահանջումին համաձայն գրված), նաև ո՛ և է նորատիպ գիրքերու վրայ բանադատութիւնք, օրինաւոր բանակռիւներ։

Ցիրուցի մի ուսումնասէր Հայու՝ այս յիշատակեալ գիտելեաց մասին ունեցած ծարաւն անցունելու միակ աղբիւրք են Ռուսիոյ Հայ լրագիրք. սակայն արդ դժբաղդաբար Թուրքիոյ Հայերու մէջ երբէք տարածված չեն, և եթէ այս բանիս պատճառներն որոնեմք, Հայերուն ընթերցասէր չը լինելէն և խմբագիրներուն փոյթ չանելէն զատ՝ պիտի տեսնեմք նաև նոյն լրագիրներուն լեզուին ոճը, զոր Արարատեան կը դաւանին Ռուսիոյ Հայ եղբարք։—Մեր նպատակն այժմ այն մասին խօսիլ չէ. օր մի թերևս պատեհութիւն ունենամք Թուրքիոյ և Ռուսիոյ Հայ լրագիրներու գործածած լեզուին իրարմէ ունեցած տարբերութիւնքը մանրամասնօրէն քննելու և ցուցանելու. այլ պիտի խօսիմ այն սովորութեան վերայ՝ զոր Արարատեան բարբառով գրող լրագիրներն իւրեանց երկրորդ բնութիւն դարձուցած են. այն է՝ յաճախ, անխտիր և անդէպ Ռուսերէն Գերմաներէն և Ֆրանսերէն բառեր գործածել իւրեանց գրուածներուն մէջ, որք այդ պատճառով շատ անգամ անհասկանալի կը մնան, պէտք է խոստովանիլ, որ օտար բառեր չը գործածելու, երկրին ժողովրդեան խօսածին մօտ մաքուր և հասկանալի գրելու մասին Թուրքիոյ Հայ լրագիրք շատ գերազանց են Ռուսիոյ լրագրերէն։

Շատ իրաւացի է Վրդրի ասածը թէ «Ռուսաստանցին անդադար նորամուտ բառերով և ոճերով հայ լեզուն կաղտաղէ, և այս աղաւաղման մէջ «կրիտիկական» կատարելագործութիւն մի կը գտնէ»։— Պէտք է ջանալ, այո՛, այդ «կրիտիկական» կատարելագործութիւնը տալու, բայց ի՞նչպէս. նորամուտ բառերով և ոճերով այդ անկարելի է։ Ի՞նչ «կրիտակական» կատարելագործութիւն կարելի է նշմարել սա պարբերութեան մէջ. «այս պիէսայի սիւժէտը . . .» (Մշակ թիւ 14).

Զախազանցութիւն արած չեմ լինիր եթէ ասեմ թէ Ռուսիոյ համայնյօդուածներուն մէջ անպակաս են այսպիսի օտար բառեր և ոճեր, զորս անխտիր և յաճախ գործածելուն վնասը կրկին է։ Նախ՝ Հայոց այժմեան լեզուն՝ որ պէտք ունի հետզհետէ ազնուանալու և ճոխանալու դրապարէն պակասները փոխ առնելով և չունեցած բառերուն տեղ նորեր չինելու ջանալով, եթէ հետզհետէ չաղքատանայ և չը կոչտանայ, գէթ մի և նոյն խեղճ վիճակին մէջ կը մնայ. Երկրորդ՝ հայ ընթերցողը որ չգիտէ ո՛ և է օտար լեզու մի, լրագրին մէջ յաճախ գործածված օտար բառերն չը հասկնալով՝ ոչինչ պիտի օգտի. միայն իւր լեզուն գիտցող Հայը ի՞նչ պիտի հասկնայ սա խօսքէն. «այդ վարժապետները Սպէցիալիստներ լինէին . . .» (Մշակ թիւ 8)։ Սպէցիալիստ՝ Ֆրանսերէն սպէսիալիստ բառին տառադարձութեամբ գրվածն է. միթէ կարելի չէ՞ ասել մասնագէտ։

Լեզուագէտ ընթերցող մ'իսկ երբեմն դժուարութիւն պիտի կրէ այդպիսի օտար բառեր հասկնալու մասին. վասն զի Ռուսիոյ Հայ գրագէտք սովորութիւն ունին օտար ազգերու ո՛չ միայն յատուկ, այլ և հասարակ անուններն իսկ՝ երբ հայերէն գրով գրեն, չփոթ տառադարձութեամբ գրել. զոր օրինակ.

Պրօցէս — որ է բռօսէ (Ֆռանս.). նշանակէ դատ կամ դատաստան։

Գէօլօգիա — որ է ժէօլօժի (Ֆռանս). նշանակէ երկրաբանութիւն։

Խիրուրգիա — որ է չիռուռժի (Ֆռանս). նշանակէ վիրաբուժութիւն։

Ցիփր — Գ. Թիւէ. եթէ խմանար, իւր անունը ցիֆրի կը փոխէր։

Կարլ — Շառլը։

Նապօլէօն — Նաբօլէօն, ևայլն ևայլն։

Փորձով խմացած եմ որ այս տառադարձութիւնը մեծ շփոթութիւն կուտայ ընթերցողին. մի անգամ մի լեզուագէտ բարեկամի հարցուցած եմ «ի՞նչ ասել է պրօցէզ. —չը գիտեմ—. «ֆէլիէտօ՞ն. —չը գիտեմ—. «խիրուրգիա՞. —չը գիտեմ»։

Ձեմ ուզեր խօսիլ այսպիսի պարզ եւ դիւրին բառերու իսկ հայերէնը ձգելով օտարերէնը գործածելու հետեւանքին եւ նշանակութեան վերայ։

Այժմ ընթերցողին կը ներկայացնեմ հետեւեալ բառերը, որք Մշակի մէկ թերթին միայն քաղուած են։

Գիպլօմատը — կարելի է ասել դիւանագէտ կամ դիւանականով։

Մի Գեսեանին հող — այս դեսեանին բառը չը հասկացայ։

Սօցիալ Ռադիկալեսական — կէսն Հայ, կէսն Ֆրանսերէն։

Ցէնզուրա — Ստնսիւռ Ֆրանս. և գրաքննութիւն հայերէն։

Թատրոնական պիէսա — բիէս բառ Ֆռանս. — խաղ կամ երգ թատրոնական, թատերգութիւն։

Ակտանային սէզօն — ամառնային եղանակ (բացման թատրոնի)։

Պրօգրամա — բռօկռամ, որոյ հայերէնն է ծրագիր կամ յայտագիր։

Արխեօլօգիա — Ֆրանսերէն Առքէօլօժի, հայերէն հնաբանութիւն։

Ա. Բրդ. Գրդ. Դրդ. . . Ժրդ. եւ այլն գրելու տեղ հռովմէական թուանշաններ կը գործածեն. Մշակ երբեմն խմբագրական յօդուածներուն բաժանումն իսկ նոյն թուանշաններով կը նշանակէ։

Կը հարցանեմք մեր Ռուսիոյ Հայ եղբարց «ի՞նչ հարկ օտար բառեր գործածել. ի՞նչ հարկ օտար բառերն աղաւաղ տառադարձութեամբ գրել. ի՞նչ հարկ հռովմէական թուանշաններ գործածել, քանի որ մեք ունիմք Ա. Բ. Գ.»։

Մեր հարցմանց պատասխանելու համար նախ պիտի ասեն թէ «միթէ մեր նախահայրերն եւ յունական լեզուէն հայերէնի մէջ շատ բառեր մուծած չէ՞ն. զոր օրինակ մեքենայ, մանդանոն, փիլասոփա, քարտէզ, կիւվաս, գայիսոն, մորս, և այլն.— Շատ լաւ. ասեմք թէ դժուարութեանց առջև ընկճելով այդպիսի բառեր փոխ առած են, առանց հայերէնը գտնել կարենալու.— Բայց Ռուսիոյ Հայ եղբարք այնպիսի բառերու օտարերէնը կը գործածեն, որոց հայերէնն ունիմք արդէն. կարծեմ,— ոչ կարծեմ, այլ հաւատամ— թէ մեր նախնիք երբէք ասած չեն «տիրէկտոր կօլէգիա (տընօրէն վարժարանին), որպէս դուք կասէք և որպէս չէ կարելի ասել «այս պիէսային սիւժէտը» կամ «սու բիէսին նիւթը»։— Մեր նախնիք նաև բնաւ ընդունած չեն հռովմէական պակասաւոր և երկարաշար թուանշանները, զի նոցա փոխանակ ունիմք մեր բնիկ և կատարեալ Ա. Բ. Գ. ը։

Այս բաները «կրիտիկական կատարելագործութիւնք» չեն. տեսակ մի մաւրսյկանութիւն է, կամ լաւ ևս՝ մի հարուստի մուրողութեան նշանակութիւնն ունի Ռուսիոյ Հայ եղբարց «կրիտիկական կատարելագործութիւն» անուանածը։

Վերջ կը տամ խօսքիս, յուսալով որ մեր ազգային արդի լեզուի մասին մեծ

ուշադրութիւն կը լինի հարկ եղած տեղերէ։ Ըստ իս նախրակին պէտք է նկատել զայն։ Ես զայն Հայոց ազգային շինութեան գլխաւոր տարրը կը համարիմ, ինչպէս որ իւրաքանչիւր ազգի համար իւր լեզուն նախրական խորհուրդն ունի, նոյնն ունի և մեր լեզուն մեր ազգին համար։ Իմ կարծեօք ո՛և է մի ազգին լուսաւորութիւնն ու բարգաւաճումն անկարելի է որ հիմնաւոր լինի, մինչ նորա լեզուն միանգամայն չլինի բարգաւաճ և կանոնաւոր։

Այսպէս ուրեմն իւրաքանչիւր ազգի կրթութիւնը, լուսաւորութիւնը պէտք է հիմնըւի նորա մայրենի լեզուին վրայ։

«Լեզուն ազգի հոգևոր կեանքի առաջին գործարանն է, որի միջնորդութեամբ կարտայայտըւի այդ հոգևոր կեանքը, և որի մէջ կարտափայլի սա։ Լեզուն պայմանաւոր ձայներու հաւաքումն չէ, որոց միջնորդութեամբ մարդերու յատանի խումբ մի համաձայնել է այս կամ այն ըմբռնումը որոշելու։ (Տես Մեղու Հայաստանի Թիւ 13)։

Քաղցր է ինձ յուսալ որ Թիֆլիսի Մըշակ և Մեղու լրագրաց գլխաւոր խմբագիրներն նկատողութեան կառնուն մեր դիտողութիւնքը, որով մեր լեզուն աւելի կայնուանայ և նշանակութիւն կունենայ, և որով Կ. Պօլսոյ և Թիֆլիսի Հայոց գրական լեզուին մէջ գտնուած անհաւասարութեան մէկ մասը վերցած կը լինի, և հետզհետէ ընդհանուր գրական լեզու մի կունենանք թէ՛ Թուրքիոյ և թէ Ռուսիոյ Հայերու մէջ միանգամայն գործածելի ու դիւրահասկանալի։ Այս առայժմ խմբագիրներու գործն է։

Կ. Պօլսոյ Հայ խմբագիրք ալ անփոյթ մնալու չեն այդ մասին՝ մերժելով իւրեանց գրութեանց մէջէ քանի մը բառեր և ձևեր, որոց դէմ Ռուսիոյ Հայք շատ կը սրտմտին, կարծեմ, և իրաւամբ։ Այդ բառերն են տար, անոր, ատոր, ատիկայ, անի, ատանք, անոնց, անանկ, ան, աս, ասանկ, մ՚ըներ, մ՚ըլլար, ըսել, ընել, ըլլալ ըլլամ, մը, վրայ, մարդ մընէ, մէկտեղ, հիմա, կը և ալ ի յաճախ գործածութիւն, հոս, հոն (այդ բառերուն պատճառաւ Ռուսիոյ մեր եղբարք զԹուրքիոյ Հայերը «հոս հոն» կանուանեն)։ Նոյն փոխանակ գործածել տարա, նորա, դորա, դա, նա, սոքա, նոցա, այնպէս, այսպէս, այն, այս, մի՛ աներ, մի՛ լիներ, ասել, անել, լինել, մի, վերայ, մարդ մի է, միասին, այժմ, այստեղ, այնտեղ, կամ աստ, անդ։

Ինչպէս Ռուսիոյ Հայ խմբագիրք ևս պէտք է մերժեն իւրեանց գրուածներուն մէջէն ոչ—նուազ կոշտ բառեր ու ձևեր. սորան, նրան, դրան, սրանք, նրանք, նրանց, էնպէս, էսպէս, էն, էս, էստեղ, էնտեղ համար, լալիս է (կուլայ), քաղաքում (քաղաքի մէջ), տունից (տունէն), գրում եմ, կարդում ես, տեսնում է (կը գրէ, կը տեսնէ), վեր գձել, և այլ տաճկերէն աղաւաղ բառեր, այլուր, համքար և այլն։

Ի վսյրի օգտակարութեան
'ի Պաղչէճիկ   Յ. Մկրեան
1874 յունիս 5   Ուսանող Ա. Ն. Շ. վարժ.

. . . Խմբագիր Տէր.

Կը խնդրեմ որ հեռևեալ նամակս պատուական լրագրոյդ մէջ հրատարակելով ազգասիրաբար 'ի լուր հանրութեան հրատարակելու շնորհ ընէք։

Անցեալներն Ազգ. վարչութեան կողմանէ քննիչներ յատկացուելով որոշում եղած էր Ղալաթիոյ Թաղեցւոց համար թէ՝ թաղիս մէջ ո՛րքան ընտրող ժողովուրդ որ կան՝ ամենքն ալ գրի առնուելով ցուցակը վարչութեան ներկայացնեն։ Ըստ որում ես ալ 5 տարի է Ղալաթիոյ մէջ կը բնակիմ ընտանեօքս, և որոշեալ քննիչները զիս ճանչնալով հանդերձ արձանագրած չեն, «այն թաղեցի չէ» ըսելով, ուստի՝ իմ թաղեցի ըլլալս ապացուցանելու համար, 1872 թուականին Ղալաթիոյ արդի թաղ. խորհրդոյ կողմանէ ինձ տրուած վկայագրին պատճէնը նոյնութեամբ կըպատտաւորիմ հրատարակել որ հետևեալն է.

«Շահինեան Թադէոսի որդի Բար-
«թող՝ Սերբաստիոյ Քէօսէ—Տէրէ Թա-
«ղի բնակիչ, բայց երեք տարիէ 'ի
«վեր իր ընտանեօքը Պօլիս Ղալաթիա
«փոխադրուած է, և հոս կը բնակի,
«այժմ ըլլի Ղալաթիացի զայս պիտի
«ըլլայ։ Սեբաստիոյ մէջ ալ բնաւ որ և
«է հողային տուրքը չունի։

Ատենադպիր   վասն Ատենապետի
Մ. Փափազեան   Մարտիրոս Ալէքսանեան
31 մայիս 1872   (կնիք)
Ղալաթիոյ Թաղ. Խորհրդոյ»

Այժմ քանի որ այս վկայագիրը իմ քովս կեցած է, և քննիչներուն այս կերպով վարուիլն ալ Թաղ. խորհուրդը կիմանայ, ինչո՞ւ արդեօք ճշմարտութիւնը չխոստովանիր, և առաւելի լաւ ըսելով, քանի որ այսպիսի վկայագիր մը ունենալովս հանդերձ զիս ընտրողական իրաւունքէ զրկել կուզեն, արդեօք ինչե՞ր չեն ըներ ուրիշներուն, ընթերցողաց կ'թողունք մակաբերել։   Մնամք յարգանօք

17 յունիս 1874   Բողբոս Շահինեան
Ղալաթիա   Թաղեցի Ղալաթիոյ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

Լիրան 100 ղրշէն

Բամպակ			
Ատանա, Թարսուս,	հօխ.	6 3/4—7 1/2	
Վրաստ. Պարսկ.	»	5 1/2—6	
Պալըքէս. Կէյվէ, Մայթօս	»	7 1/2—8 1/2	
Բուրդ լուացուած			
Ռումէլի,	հօխ.	11 1/2—12	
Անատօլու,	»	11—11 1/2	
Բուրդ չլուացուած			
Վրաստան	հօխ.	6—6 1/2	
Եօզղատ, Էնկիւրիւ	»	6 1/4—6 3/4	
Քասթամունի	»	9 1/4—9 1/2	
Բուրդ այծի (Թիֆթիք) Էնկիւրի	ղրշ	43—45	
» » Բ. տեսակ	»	40—42	
» » Պէյպազարի, Քասթ.		41—43	
» » Վան եւ այլն		20—25	
Մորթ այծի, Հայդ.		7—13 ղրշ	Լիր. 120
» գառին	»	16—18	» »
Մետաքս			
Պրուսայի	հօխան	—	Լ. 100
Բաֆրա, Կէյվէ	»	160—230	»
Պարսկ. Սիրիա	»	Ֆր. 33—65	
Խաղող չոր			
Պրուսա, Սիրիա	հօխ.	—	»
Էտիրնէ, Վօլօս	»	40—60	»
Ծակած	»	30—40	»
Ծէհրի			
Կեսարիա, Էնկիւրի	հօ.	14—14 1/2	»
Իսքիլիպ, Թօգաթ	»	11 1/2—13	»
Գազի խէժ (քիթրէ)	»	24-36	»
Կանեփ Անատ.	»	4 1/4—4 1/2	120
Ափիոն ա. տեսակ	»	395—410	100
» վար »	»	390—405	»
Կատուատ, քիլէ		30— 32	»
Սուսամ, օխ.		3 3/4—4 1/4 ղրշ.	Լ. 120
Անիսոն Քիոսի, օխան		6 »	»
» Ռումէլի	»	3 1/2 —4 1/2	»
» Անատ.	»	3—3 1/2 »	»
Քեմոն (քիմիոն)	»	3—4 »	»
Ձէթ Միտիլի և Այվալըք հօխ.		5 1/2—5 3/4 ղրշ.	106
» Կիրիտ հօխ.		6 1/4—6 3/4 »	»
» Քիոս	»	9 »	»
» Մուտանեա		— —	
» Յունաս. Վօլօս		6 3/4—7 1/4 »	»
Օճառ Քանտիա հօխ.		5 »	»
» Հանիա	»	4 1/2 »	»
» Ռէթիմօ	»	4 3/4 »	»
» Միտիլի	»	4 1/2—5 1/4 »	Լ. 120

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ   Լ. 100

Խահվէ Րիօ Ա. տես. 100 օխ.		1500—1600	
» Բ. »	»	1300—1400	
» Գ. »	»	1180—1220	
» Եէմէն		16—17	Լ. 104
Շաքար փոշի Հոլ. կենդ.		220—222	Լ. 103
» » Գաղղ.	»	224—225	
» գլուխ 5 քիլ.	»	248	Լ. 100
» » 3 »	»	250—255	»
Պղպեղ Ա. և Բ. տես. օխ.		10—10 1/2	»
Մեխակ (գարէնֆիլ)	»	21—22	»
Խունկ	կենդ.	220—260	»
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկ.	»	120—150	»
» » Մատր.	»	70—90	»
Որդան կարմիր (գըրմըզ)		41—45	Լ. 104
Բէթրօլ (կազ) Ամեր. սնտ.		60—62	Լ. 100
Արարմաշէթ ըստ տես.	»	72—112	»
Ալօկի	»	20—21 Ֆր.	
Չայ Քօնկօ	հօխ.	20—25	Լ. 105
» Բէքօ ծաղիկ	»	40—100	»
Բրինձ Հնդկ. 100 քիլ.		48—48 1/2 Ֆր.	
» Հնդկ.	» ղրշ	182—184	Լ. 100
» Եգիպտ. օխ.	»	3 1/2—4	Լ. 120
Ռոմ Անգղ.		7 3/4 կալ.	»
» Ամեր. Թրիեստ		9—11 1/2 »	»
Կարագ եղ Սիպիր օխ.		12 1/2—13 1/2	105
» Թրիեստ և Ռում.		11 1/2—12 »	
Ձարդ Ռուս.	հօխ.	7 1/2—8	»
« Ռումէլի	»	8—8 1/2	120
Խավեար Ա. տես.	»	38—40	»
» Բ. »	»	34—36	»

ՄԵՏԱՂՔ

Երկաթ Թրիեստ սնտուկ		210—215	100
Զօդաձև	կենդ.	85—95	106
Բևեռցու	»	150	»
Տախտակ	»	120—130	»
Շվէտի	»	140—	»
Պղինձ Անգղ.	հօխ	16 1/2	100
Ցինքօ 100	»	102—103 Ֆր.	
Անագ	կենդ.	680—690	»
Կապար տախ. և խողովակ	»	140—155	104
Թանաք (Թէնէքէ) 2 սնտ.		335—340	100
Քարփիցա Ն. 15/48 50 քիլ.		90—91	»

ԱՐՄՏԻՔ

Ցորեն կարմիր, Ազախ, քիլէ		43—45 1/2	115
» » խամըլ	»	45—46	»
Կիրքա Ազախ	»	46—47	120
» Դանուբ	»	41—44	»
Կարմիր, Պուլկ. Պօլիս	»	37—42	»
» » Ռօստով. Ազր.	»	43—44	»
Ցորեն կակուղ, Դանուբ	»	35—38	»
» » Ռումէլի	»	33-37	»
Եգիպտացոր. Դանուբ	»	—	
» Բօթիլի, Օրասա	»	21—23	100
» Ռումէլի	»	25—26	120
Գարի, Դանուբ	»	—	»
» Ռումէլի	»	16—18	»
Վարսակ (եուլ.) Անատ.	»	—	»
» Ռումէլի	»	13—14	»
Հաճար (չավտար)	»	20—22	»

ԱԼԻՒՐ

Օտեսա Ա. տես. 60 հօխ.		172—176	Լ. 100
« Բ. »	»	162—166	»
» Գ. »	»	149—158	»
Իպրայ. ըստ	»	118—145	»
Կալաց Ա.	»	138—140	»
» Բ.	»	130—132	«
Բնիկ Ա.	» 120 հօխ.	300—318	120
» Բ.	»	265—285	»

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱ

Մահուտի

Թ. 5—7	մարէ	7—7 1/4	105
Մէքսիքան 4—8	«	7—8	»
Լօնկ Քլօթ 3—6	»	7—7 5/8	»
« 6 1/2—7 1/2	»	7 3/8	»
» 8—12	»	6 3/4—7 1/4	»
Բամպակ մանած			
Էքսթրա Ն. 8/14	լիպ.	62/65, 68/71/74	»
Վաթէր »	»	55—	»
Էքսթրա » 16/24	»	72/75/78/81 86	«
Վաթէր »	» »	67/72—75	»

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Ի նպաստ քաղաքիս Աղքատասիրաց ընկերութեան վիճակահանութիւնը վաղը կէս օրէն առաջ ժամը 9 1/2ին տեղի պիտի ունենայ Սուրբ Մեսրոպեան վարժարանին մէջ հըրապարակաւ։

Այս վիճակահանութեան հսկողութեան համար յատուկ մասնաժողով մի կազմուած է։ Տոմսակներն 4000 ի չափվաճառեալ լինելով, ըստ նախընթաց ծանուցման՝ շահող թիւերն համեմատաբար պիտի առնուն իրենց բաժինը։   Ատեան

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Մեր ազգայիններէն Մեծ. Նազարէթ Էֆէնտի Խաչերեան որ 3 տարւոյ չափ Պրուսէլի իրաւագիտութեան համալսարանին մէջ իրաւագիտութեան ուսմամբ պարապած է, իւր քննութիւններն յաջողութեամբ անցուցած և վկայականն առացած ըլլալով, ուր ամսէ 'ի վեր Պօլիս հասած է, ուր տեղական օրինաց ուսմամբ կը պարապի։

Յիշեալ անձը՝ որ բարեբարոյ և համեստ անձ մ՚է, և որոյ վկայականը տեղւոյս իրաւագիտութեան քննիչ յանձնաժողովոյ կողմէն վաւերացած, պատրաստ է հասարակաց դատեր առանձնել և վարել խոստանալով որ իւր յաճախորդներն ըստ ամենայնի գոհ պիտի ընէ։

Ձինքը տեսնել և հետը գործ ընել ուզող արդոյ ազգայինք պէտք է դիմեն Ղալաթիա Սանտըգճըլար Իշէ Սարընճը խան թիւ 11 սենեակը, ուր ամեն օր կը գտնուի   4

ԻԼԱՆ

Իշպու հաղիրանըն եիրմինճի բէշինճի կիւնիւնտէն իթիպարէն ճումա վէ բաղար կիւնլէրինտէն մաադա ախշամլէրի ֆազլա օլարաք սաաթ տօղուզտա քէօբրիւտէն պիր վաբոր հարաքէթ լէ Գուզղունճուք, Պէյլէրպէյի, Չէնկէլ քէօյի, Վանի քէօյի, Անատօլի Հիսարը, Քանլըճա, Չուպուքլու, Բաշա պաղչէսի վէ Պէյքօզ իսկէլէլէրինէ ուղրայարաք Պէօյիւքտէրէյէ կիտէճէկի, վէ սապահլէրի օն պիրէ չէյրէք քալարաք Պէօյիւքտէրէտէն հարաքէթ լէ Թարապիա, Եէնիքէօյ, Միրկէօն, Ռումէլի Հիսարը, Պէպէք, վէ Պէյլէրպէյի իսկէլէլէրինէ ուղրայարաք քէօբրիւյէ կէլէճէյի, վէ սապահլէրի Եէնի մահալլէտէն սաաթ օնպիրտէ հարաքէթ իտէն վաբոր պիր չէյրէք սօնրա հարաքէթ իտէճէկի Շիրքէթի Խայրիյէ Թարաֆընտան իլան օլունուր։

19 յունիս 1874

ԻԼԱՆ

Ասաքիրի Շահանէ հայվանաթը իչին լուզումի օլուպ միւնագասայէ գօնըլան 30000 գանթար սամանըն պէհէր գանթարը 15 ղրուշա օլարաք Թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ, հաղիրանըն ռումինին եիրմի իքինճի ճումա իրթէսի կիւնիւ գարարը գաթիսի իճրա օլունաճաղընտան, իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէ Տարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի։

18 Հազիրան 1874   Պապը Սէրասքէրի

Ասաքիրի Շահանէ հայվանաթը իչին միւպայեա օլունաճաղը իլան օլունան 30000 գանթար սամանըն 50000 գանթարը օլաճաղը վէ հինի թէսլիմինտէ աքճէսի փէշին իթա օլունաճաղը ճիհէթլէ իլանը քէյֆիյէթ օլունմուշ տըր։

19 Հազիրան 1874   Պապը Սէրասքէրի

Ասաքիրի Շահանէ Ըլպիսէ անպարընա 80000 մաքարասը սիեահ վէ 50000 մաքարասը քըրմըզը օլարաք ճէման 130000 մաքարա 200 եարտալը իփլիյին լուզումի օլտուղունտան վէ պէհէր մաքարասը 33 փարայա օլարաք Թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ, իշպու հաղիրանըն եիրմինճի բէշինճի կիւնիւ գարարը գաթիսի վէրիլէճէկինտէն, տահա աշաղը ֆիաթ իլէ իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէ Տարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի։

15 Հազիրան 1874   Պապը Սէրասքէրի

Ասաքիրի Շահանէ Նանը ազիզ իտարէսի Տէյիրմէնլէրի հասըլաթընտան ֆիրուխթ օլունմաք իւզէրէ մէվճուտ պուլունան 300000 գըյէ

քէփէյին պէհէր գըյէսի 15 փարայա օլարաք թալիպի իւղէրինտէ օլուպ, հաղիրանը րուժինին ներմինճի փէնճ-չէմպիհ կիւնիւ գարարը գաթիսի իճ-րա օլունաճաղընտան, տահա զիյատէ ֆիյաթլէ իշթիրասընա թալիպ օլան-լարըն նեզմի մեզգիւրտէ Տարի Շու-րայի աքէրինյէ կէլմէլէրի։

17 Հազիրան 1874 Պապը Սէրասքէրի

Այս լրագիրը շաբաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երկուշաբթի, հինգշաբ-թի եւ շաբաթ օրերը. Բաժանորդագրու-թեան տեղերն են Կ. Պոլիս Ջինիլի խան վերի յարկը թիւ 15 Մասիսի խմբագրատու-

իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգա-բարձուաց անձնակները.

ԻԶՄԻՐ. Ստեփան աղա Տէտէեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խօսրով էֆ. Էսկիճեան.
ՊՐՈՒՍԱ. Ստեփան աղա Թանկէրեան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Յովակիմ աղա Ուզուն-արդեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր աղա Էլիմասեան
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Ջա-քարեան.
ՎԱՆ. Կարապետ աղա Նաթանեան.
ՄՈՒՇ. Մկրտիչ աղա Փօթիկեան.
ԵԱՇ. Մ. աղա Խաչիկեան.
ՑՈՔՇԱՆ Մկրտիչ աղա Աչճեան.
ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մար-գարեան.
ԵՐԶՆԿԱՅ. Թադէոս աղա Բագրա-տունի։
ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐ. Կարապետ աղա Վար-դանեան

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրուիլ ու-զողներն այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ.

ԱԿՈՍԱ ՃԵՐՄԿՑՆՈՂ ՋՈՒՐ
ԵՒ ՓՈՇԻ
J.V.BONN
ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԱԼ
ՏՕՔԹՕՐ Ժ. Վ. ՊՕՆՆ ԲԺՇԿԻՆ
Այս ջուրն եւ փոշին ուրիշ ամեն ջուրերէ եւ փոշիներէ գե-րազանց է իւր անուշ հոտովը եւ օգտակար յատկութեամբք, եւ անոնց ամենէն ալ հարիւրին 40 վար գնով կը ծախուի։
Ամեն գլխաւոր դեղավաճառաց եւ անուշահոտութիւնք վաճառողաց քով կը գտնուի։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՈԼԻՍ ՋԻՆԻԼԻ ԽԱՆ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1874 ՅՈՒՆԻՍ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ Ի ՆՈՐ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ Թիւ — Եւրոպական եզերք

11 33 Ենիմահալլէէն Մեզարպ. Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա Ենիքէօյ Էմիրկէն Ռ. Հիսար. Պէպէք.
11 45 32 Ենիմահալլէէն Մեզարպուրնու Պէօյիւքտէրէ Թարապիա, Ենիք. Սթէն. Պօյաճ. Էմիրկ. Ռ Հիսար Պէպէք.
12 15 25 Ռ. եւ Ա. Գավաքէն Մեզարպ. Պէօյիւք. Թարապիա, Ենիք. Էմիրկ. Հիսար Պէպէք.
1 34 Ենիմահալլէէն Մեզարպուրնու, Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա. Ենիքէօյ. Էմիրկէն.
1 15 19 Ռ. եւ Ա. Գավաքէն Մեզար. Պէօյիւք, Թարապ. Պէյքօզ Սթէնիա, Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Օրթաք.
2 15 33 Ենիմահալլէէն Մեզար. Պէօյիւքտ. Թարապ. Ենիք Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Օրթաք. Պէշիկ.
3 30 32 Ենիմահալլէէն Մեզար. Պէօյիւքտ. Թարապ. Ենիք. Սթէնիա, Էմիրկէն, Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք, (Ուրբաթ օրերը Արնավ. Օրթաք. հանդիպելով.)
4 30 34 Ռ. եւ Ա. Գավաքէն Մեզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Ենիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնավ. Օրթ. Պէշիկ.
5 45 25 Ենիմահալլէէն Պէօյիւք. Թարապ. Պէյքօզ, Ենիք. Էմիրկէն, Ռ. Հիսար, Արնավ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ.
6 30 5 Ենիմահալլէէն Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ. Ենիք. Գանլըճա, Պօյաճըքէօյ Ռ. Հիսար, Գանտիլլի Արնավ. Պէյլէրպէյ, Օրթաքէօյ Գուզկունճուք, Պէշիկթաշ, Իւսկիւտար.
8 45 19 Ենիմահալլէէն Մեզարպուրնու, Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա, Պէյքօզ Ենիքէօյ, Պօյաճ, Ռ. Հիսար, Պէպէք Արնավուտքէօյ, Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ, Գապաթաշ.
10 22 Մեզարպուրնուէն Պէօյիւքտէրէ Թարապիա, Ենիքէօյ Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Արնավուտքէօյ, Գուրուչէշմէ. Օրթաք. Պէշիկթաշ.

Արնաւուտ քէօյէն

11 30 1 Արնավուտք. Գուրուչ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.
12 3 Արնավուտքէօյ, Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Գապաթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամը 12 1/4ին).
12 30 29 Արնավուտքէօյ. Գուրու. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ. Գապաթաշ. (Բացի ուրբաթէ)
1 22 Արնավուտքէօյ Գուրուչ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.
1 30 1 Արնավ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ.
2 5 3 Արնավուտ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.
2 45 22 Արնավ. Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ.
4 3 Արնավ. Գուրուչէշմէ, Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկթաշ.
4 45 28 Արնավ. Գուրուչ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ. Գապաթաշ. (Բացի ուրբաթէ).
7 4 Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ, Գապաթաշ.

Ասիական եզերք

11 30 21 Պէյքօզ, Բաչայ, Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ, Չէնկէլք, Պէյլէր, Գուզկունճ.
11 30 5 Վանիքէօյէն Չէնկէլ, Պէյլէրպ, Գուզկունճք, Գապթ.
12 30 23 Պէյքօզ, Բաչայ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ, Գուզկունճուք, Իւսկիւտար. (Բացի ուրբաթէ).
1 17 Պէօյիւքտէրէէն Թարապ. Պէյքօզ. Բաչայ. Գանլըճա, Ա. Հիսար Գանտիլլի, Վանիք. Չէնկէլ Պէյլէր. Գուզկ. (Ուրբաթ օրերը ժամը 12 1/2ին)
2 28 Պէօյիւքտէրէէն Պէյքօզ, Բաչայ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք, Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ.
3 45 21 Պէյքօզ, Բաչայպահճէ. Չուպուգլու, Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ (Ուրբաթ օրերը ժամը 4 3/4ին).
8 45 1 Պէօյիւքտ. Պէյքօզ Բաչայ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպէյ, Գուզկ. Իւսկիւտար (Ուրբաթ օրերը Չուպուգլու).

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Եւրոպական եզերք

12 30 5 Գապաթաշ, Իւսկիւտար, Պէշիկթաշ, Գուզկունճուք, Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյ Արնավուտքէօյ Գանտիլլի Ա. Հիսար, Պօյաճըք. Գանլըճա, Բաչայպահ. Պէյքօզ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Ենիմահալլէ.
12 45 33 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Ենիմահալլէ.
2 32 Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ Գուրուչ. Արնավուտք. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկէն, Ենիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ Մեզարպ Ենիմահալլէ.
2 45 34 Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք. Ռ. Հիսար Էմիրկէն Ենիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մեզար. Ենիմահալլէ.
3 45 25 Գապաթաշ, Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Էմիրկէն. Ենիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Ենիմահալլէ.
5 15 19 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ Ենիք. Պէյքօզ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Մեզար. Ենիմահալլէ.
5 30 4 Գապաթաշ, Իւսկիւտար, Պէշիկթաշ Գուզկունճուք, Օրթաք. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Պէպէք. Արնավ.
6 30 1 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Գանտ. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւքտէրէ.
8 22 Պէշիկթաշ Օրթաքէօյ Արնավուտքէօյ Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկէն Ենիք. Թարապիա, Պէօյիւքտ. Մեզար.
9 30 25 Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Ենիք. Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Ենիմահալլէ.
10 34 Էմիրկ. Ենիք. Թարապիա, Պէօյիւք. Մեզար. Ռ. եւ Ա. Գավաք.
10 30 33 Գուրուչ. Արնավ. Ռ. Հիսար, Ենիքէօյ. Էմիրկ. Սթէն. Թարապիա. Պէօյիւքտ. Մեզարպուր. Ենիմահալլէ.
10 45 32 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Սթէն. Ենիք. Թարապիա, Պէօյիւքտ. Մեզարպ. Ենիմահ.
11 15 19 Պէպէք. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիքէօյ. Թարապիա Պէօյիւքտէրէ, Մեզարպուրնու. Ենիմահալլէ.

Արնաւուտ քէօյ

12 20 1 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավուտքէօյ.
1 15 3 Արնավուտքէօյ.
2 22 Արնավուտքէօյ.
4 28 Արնավուտքէօյ (Բացի ուրբաթէ).
9 30 23 Գապաթ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.
10 15 3 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. (Անկից ուղղակի կամուրջ.)
11 5 1 Գապաթ. Պէշիկթ. Օրթաքէօյ Գուրուչ. Արնավուտք. (Բացի ուրբաթէ).
11 20 29 Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ Արնավուտք.
11 40 22 Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ, Արնավուտք.
12 3 Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ Արնավուտք.

Ասիական եզերք

2 15 21 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաչա. Պէյքօզ. (Ուրբաթ օրերը Չուպուգլու եւ Պէօյիւքտ. հանդիպելով)
3 3 Պէշիկթաշ, Գուզկ. Պէյլէր, Չէնկ. Վանիք. Արնավ. (Ուրբաթ օրերը Արնավ. չհանդիպելով Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաչայ. եւ Պէյքօզ.)
9 45 17 Գուզկ. Պէյլէրպէյ Չէնկ. Վանիքէօյ Ա. Հիսար Գանլ. Բաչայպահճէ, Պէյքօզ, Պէօյիւքտէրէ.
10 30 28 Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Չուպ. Բաչայ. Պէյքօզ Թարապ. Պէօյիւքտ. (Բացի ուրբաթէ).
10 45 21 Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Բաչայ. Պէյքօզ. (Ուրբաթ օրերը ժամը 10 1/2ին)
11 10 23 Գուզկ. Պէյլէրպէյի Չէնկէլք. Վանիք. Ա. Հիսար Գանլըճա, Բաչայ Պէյքօզ.
11 35 5 Գապաթ. Գուզկ. Պէյլէրպէյ, Չէնկէլ. Վանիք.

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE INSURANC COMPANY		NORTHERN ASSURANCE COMPANY	
ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԷՆԹԱՅԼ		ՆՕՐԹՀԸՐՆ	
Լոնտրայի եւ Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն	Անգ. Լր.	Լոնտրայի եւ Էպէրտինի ապահովութեան ընկերութիւն	Անգ. Լր.
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000,000	Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000,000
Վճարեալ դրամագլուխ	250,000	Վճարեալ դրամագլուխ	100,000
Պահեստի դրամ հրդե- հի ճիւղէն գոյացեալ	596,000—846,000	Պահեստի դրամ հրդե- հի ճիւղէն գոյացեալ	230,000—330,000
1872ին հրդեհի զուտ հասոյթը	794,000	Զուտ հասոյթ 1872ի	270,000

Ստորագրեալք՝ իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն որ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն։

Ապահովութեանց կորդագրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ հաւասարական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովը՝ ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բըռնողներուն ինքզինք ներկայացունել։

Գրեթէ ամեն կարգի վաճառաշար ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ ինչպէս Բերայի Ղալաթիոյ և Պօլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները գիւղերը և գաւառները։

Գիներուն և աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել Միացեալ ընկերութեանցս գրասենեակը Ղալաթիոյ Բէրչէմպէ բազարի մօտ Կլավանի խան թիւ 3։

Լիազօր գործակատարք
Վ. Ռ. ՍՈՒՍԱՆ   ՍՏՐԻՍԱՆ Մ. ՔԻՒՆ

LLOYD SUISSE
ԼՈՅՏ ՍԻՒԻՍ
Ապահովութեան ընկերութիւն ցամաքի ծովու և գետի վրայ ապրանք փոխադրելու վտանգաց դէմ.
Ի ՎԻՆԹԷՐԹԻՒՐ
Կապահովէ վաճառք, դրամ եւ այլն, ծովու եւ գետի վրայ Եւրոպական Հիւսնական եւ Օսմանեան շոգենաւներով եւ առագաստանաւերով եւ ցամաքի վրայ ալ երկաթուղիներով փոխադրելու վտանգաց դէմ ինչպէս նաեւ բօթայով ամեն կողմ ղրկուած լեցուն նամակներ եւ ծրարներ։
Աւելի մանրամասն տեղեկութեան համար պէտք է դիմել առ
Ընդհանուր Գործակալ   Գործակալ
ՀԷՐՄԱՆ ՀԷԼՊԻՆԿ Ի Ղալաթիա   ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ՊԷՔՄԷԶ Պահճէ գաբու

ԼԱ ԺԻՐՕՆՏ
ԱՊԱՀՈՎԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀՐԴԵՀԻ, ԿԱՐԿՈՒՏԻ ԵՒ ԱՆԱՍՆՈՑ ԿՈՏՈՐԱԾԻ ԴԷՄ
Կապահովէ, տուներ, կարասիներ, վաճառատուներ, վաճառքներ եւայլն եւայլն, մինչեւ անգամ փայտէ շէնքեր հրդեհի դէմ եւ անասնոց կոտորածի դէմ, չափաւոր գնով եւ չհաւէտ պայմաններով թէ՛ Կ. Պոլսոյ եւ թէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։ Վնաս մը պատահած ժամանակ, ստորագրեալն անմիջապէս կը կատարէ ճշդիւ եւ ուղղութեամբ բոլոր յանձն առած պայմանները։
Աւելի մանրամասն տեղեկութեան համար պէտք է դիմել առ
Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ համար
ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ՊԷՔՄԷԶ Ի ՊԱՀՃԷ ԳԱՊՈՒ